

Informacija o finansiranju Projekta stvaranja klastera i transformacije ruralnih područja (RCTP)

Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) je specijalizovana agencija Ujedinjenih nacija sa sjedištem u Rimu osnovana 1974. godine, sa namjerom da pomogne iskorjenjivanju gladi i siromaštva u ruralnim područjima. U prioritete IFAD-a spadaju stvaranje preduslova za unaprjeđenje života stanovništva u ruralnim oblastima, a ovaj Fond godišnje obezbijedi podršku za oko 36 miliona ljudi širom svijeta. IFAD djeluje kao banka UN-a koja obezbjeđuje povoljne kreditne aranžmane. Sredstva koja IFAD obezbijedi su kreditna sredstva uz grantove kao i tehničku pomoć u sprovođenju projekata.

Krajem 2014. godine pokrenuta je inicijativa za učlanjenje Crne Gore u IFAD od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, nakon čega je 28. decembra 2014. godine Skupština Crne Gore usvojila Predlog Zakona o potvrđivanju sporazuma o osnivanju Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede. U februaru 2015. godine Crna Gora je postala članica, nakon čega je zatražila finansiranje projekta.

Prva zvanična posjeta predstavnika IFAD-a Crnoj Gori organizovana je u periodu od 13. do 18. aprila 2015. godine. Misija je imala četiri osnovna cilja: precizirati očekivanja Crne Gore od članstva u IFAD-u, prezentovati model poslovanja IFAD-a, identifikovati komplementarnost i sinergiju sa razvojnim partnerima u Crnoj Gori i obuhvatiti prioritetne oblasti za partnerstvo između Crne Gore i IFAD-a.

Naredna posjeta predstavnika IFAD-a Crnoj Gori organizovana je u periodu od 03. do 08. februara 2016. godine, i tom prilikom su predstavljene aktivnosti IFAD-a čiji su predstavnici upoznati sa očekivanjima Vlade Crne Gore u odnosu na IFAD.

Nova misija IFAD-a organizovana je u periodu između 29. februara - 11. marta 2016. godine, kroz koju je održan niz sastanaka sa predstavnicima institucija relevantnih za buduću saradnju, kao i sa predstavnicima crnogorskih opština na sjeveru, nakon čega je sačinjen "Concept note" koji predstavlja početnu tačku razvoja strateškog partnerstva i saradnje između Crne Gore i IFAD-a.

U periodu od 29. marta do 11. aprila 2016. godine organizovana je još jedna misija IFAD-a, kroz koju su se predstavnici Fonda upoznali sa osobenostima poljoprivrede Crne Gore i potencijalnim oblastima za ulaganja i unaprjeđenje kvaliteta života stanovništva u ruralnim područjima. Predstavnici IFAD-a su kroz posjete opštinama na sjeveru i niz sastanaka sa predstavnicima relevantnih državnih i međunarodnih finansijskih institucija upoznati sa prioritetima razvoja, kao i preprekama za dalji razvoj.

U periodu od 07. avgusta do 27. avgusta 2016. godine organizovana je misija IFAD-a tokom koje je Crnu Goru posjetilo 12 eksperata iz raznih oblasti: finansije, ruralna infrastruktura, vodosnabdijevanje, rodna ravnopravnost, regionalni razvoj, zaštita životne sredine, socijalna inkluzija i drugi. Misija je imala za cilj detaljno skeniranje crnogorskog sistema i institucionalnog uređenja, kao i upoznavanje sa razvojnim planovima za naredni period kako bi se u što boljoj mjeri definisali ciljevi saradnje IFAD-a i Vlade Crne Gore, kao i prioriteti

projekta. Eksperti su bili u prilici da kroz posjete na terenu, uz prisustvo predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, opštinama na sjeveru Crne Gore daju prikaz projektnog zadatka koji će u saradnji sa IFAD-om realizovati Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u narednom periodu. Ova misija rezultirala je izradom Aide memoire-a, koji predstavlja sažetak svih zapažanja do kojih se došlo kroz ovu misiju i u njemu su definisani naredni koraci u kreiranju i sprovođenju samog projekta.

Finalna misija IFAD-a u Crnoj Gori obuhvatila je period od 07. novembra do 2. decembra 2016. godine. U ovom periodu predstavnici IFAD-a, uz prisustvo predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, sastali su se sa velikim brojem predstavnika relevantnih institucija, kao i sa predstavnicima opština koje će biti obuhvaćene ovim projektom. Kao rezultat ove misije stvoren je finalni dizajn projekta stvaranja klastera i transformacije ruralnih područja kroz koji su definisani ciljevi samog projekta kao i način implementacije istog.

Usklađivanje sa prioritetima Vlade Crne Gore je od ključnog značaja za IFAD. Na makro nivou IFAD će podržati crnogorski program ekonomskih reformi koji ima za cilj unaprijeđenje životnog standarda u Crnoj Gori, kao i podizanje kvaliteta života svakog pojedinca. IFAD će podržati i programe koji za cilj imaju smanjenje prelaska stanovništva iz ruralnih u urbana područja, kao i smanjenje migracije stanovništva iz sjevernog u centralni i južni region, što se planira ostvariti pružanjem boljih finansijskih prilika u ovim oblastima.

Projekat obuhvata opštine: Nikšić, Šavnik, Žabljak, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane i Petnjica. Ukupno predviđeno trajanje projekta je 6 godina (2017-2022), a ukupna predviđena vrijednost projekta je 13,6 miliona eura.

Projekat čine tri komponente:

- 1) organizovanje klastera i unaprijeđenje lanca vrijednosti za održivu ruralnu transformaciju-predviđeni trošak 5,1 milion eura (39% ukupne vrijednosti projekta);
- 2) klusterski podržana ruralna infrastruktura-predviđeni trošak 7,3 miliona eura (52% ukupne vrijednosti);
- 3) operativni troškovi (uključujući i implementacionu jedinicu) – predviđeni trošak 1,2 miliona eura (9% ukupne vrijednosti projekta).

Ciljne grupe na koje će se uticati kroz projekat su:

- 1) Manji farmer, odnosno gazdinstva koja su ispod granice potrebne za podršku kroz agrobudžet i EU subvencije, gazdinstva koja imaju pristup manjim obradivim površinama (do 2 ha), uzgajaju neko voće ili povrće ili imaju nešto stoke.
- 2) Ekonomski aktivna gazdinstva i manji prerađivači koji obično posjeduju 2-15 ha obradive zemlje, 10-15 krava, 50-100 ovaca ili koza ili posjeduju voćnjak.
- 3) Veći farmeri, poljoprivredni proizvođači, trgovci, kooperative ili udruženja, pružaoci usluga u oblasti poljoprivrede koji su uspješni u svojoj oblasti i mogu poslužiti kao primjer u primjeni novih pristupa u oblasti poljoprivrede i pokazati put razvoja siromašnijim poljoprivrednicima.

Finansiranje samog projekta imaće više izvora. Kredit od strane IFAD-a u iznosu od 3,9 miliona eura (4.1 milion USD), sa rokom otplate od 15 do 18 godina, uz grejs period od 3 godine. Tokom pregovora potrebno je definisati rok otplate i datume dospelja za plaćanje glavnice i kamate. Uz kreditna sredstva obezbijedena su dodatna sredstva, u vidu grant podrške u iznosu od 1,88 miliona eura (2 miliona USD), dok će Vlada Crne Gore kao i lokalne vlasti podržati projekat kroz kontribuciju i doprinose, kako u novcu tako i kroz nenovčana ulaganja (poreske olakšice, kancelarijski prostor, oprema, itd), u iznosu od 5.620.000 eura. U okviru Projekta, definisani su sledeći izvori finansiranja: 3,07 miliona eura iz budžeta Crne Gore, 1,22 miliona eura po osnovu oslobađanja od poreza, 1,33 miliona eura od strane lokalne samouprave, 1,61 miliona eura od strane krajnjih korisnika, i 0,62 miliona eura od strane malih i srednjih preduzeća.

Očekivani autputi projekta su:

1. kroz komponentu koja se odnosi na stvaranje klastera, jačanje lanca dodatne vrijednosti i ruralnu transformaciju, predviđena je promocija i širenje konkurentnih klastera za portfolio proizvoda sa potvrđenim tržišnim potencijalom i komparativnim prednostima za male proizvođače. Proizvodi koji će biti podržani će se bazirati na jasnoj i aktuelnoj tržišnoj potražnji, kao i na interesima trgovaca i agrobiznisa da se oslone na lokalnu proizvodnju. Identifikovani su sledeći klasteri: stočarstvo (ovčije/kozje meso, mlijeko i mliječni proizvodi), malinarstvo i slične kulture i krompir.
2. kroz komponentu koja se tiče ruralne infrastrukture predviđeno je unaprjeđenje oko 30 puteva u ruralnim oblastima ukupne dužine od 65-70 km, kao i izgradnja oko 15 akumulacija prije svega namijenjenih poljoprivredi (pojenje stoke) i izgradnja 12 vodovodnih sistema. Kroz drugu komponentu biće obuhvaćeno 57 sela i oko 7.000 stanovnika će imati direktnu korist od ove komponente projekta.

Pregovori o finansiranju projekta sa IFAD-om i detaljna prezentacija projekta odvijaće se u sjedištu IFAD-a, a termin predviđen za to je 6. i 7. mart 2017. godine. Od strane IFAD-a je traženo je da pregovorima sa crnogorske strane prisustvuju predstavnici Ministarstva finansija (obavezno prisustvo kao neko ko potpisuje ugovor) i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (ljudi koji su upoznati sa projektom). Šef delegacije sa crnogorske strane mora imati punomoćje da pregovara i inicira finansijski sporazum.

U aprilu ove godine, projekat će biti prezentovan Izvršnom odboru IFAD-a, a sam projekat će biti efektivan danom ratifikacije (usvajanja od strane Vlade) u Crnoj Gori, nakon čega u maju slijedi zvanično potpisivanje Finansijskog sporazuma, u sjedištu IFAD-a, nakon završetka procesa odobrenja. Potpisivanje sporazuma je na nivou Predsjednik IFAD-a – Ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja ili ministar finansija, nakon čega slijedi uspostavljanje implementacione jedinice (PCU) od strane MPRR uz prisustvo IFAD-a, dok će se sa implementacijom projekta početi u junu ili julu ove godine.

VLADA CRNE GORE

Vlada Crne Gore na sjednici održanoj _____ 2017. godine, razmotrila je Informaciju o potpisivanju sporazuma o finansiranju Projekta stvaranja klastera i transformacije ruralnih područja (RCTP), i na osnovu toga donosi sljedeće

ZAKLJUČKE

1. Vlada Crne Gore prihvatila je Informaciju o potpisivanju sporazuma o finansiranju Projekta stvaranja klastera i transformacije ruralnih područja (RCTP).
2. Vlada Crne Gore usvaja predlog da crnogorsku delegaciju za pregovore sa IFAD-om, ispred Vlade Crne Gore, čine :
 - Dragan Darmanović, Ministarstvo finansija - Šef delegacije
 - Darko Konjević, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
3. Vlada Crne Gore ovlastila je Generalnog direktora Direktorata za državni trezor, Dragana Darmanovića, da u ime Vlade Crne Gore pristupi parafiranju Sporazuma o finansiranju Projekta stvaranja klastera i transformacije ruralnih područja (RCTP).

LOAN NO. [number]

This number is created after approval by the Executive Board

FINANCING AGREEMENT
Rural Clustering and Transformation Project (RCTP)

between

MONTENEGRO

and the

INTERNATIONAL FUND FOR AGRICULTURAL DEVELOPMENT

Signed in _____
on _____

FINANCING AGREEMENT

Loan Number: *[click and insert number] To be included later on*

Grant Number: *[click and insert number] To be included later on*

Project Title: Rural Clustering and Transformation Project (the “RCTP” or “the Project”)

Montenegro (the “Borrower/Recipient”)

and

The International Fund for Agricultural Development (the “Fund” or “IFAD”)
(each a “Party” and both of them collectively the “Parties”)

HEREBY agree as follows:

Section A

1. The following documents collectively form this Agreement: this document, the Project Description and Implementation Arrangements (Schedule 1) and the Allocation Table (Schedule 2) [, and the Special Covenants (Schedule 3)].
2. The Fund’s General Conditions for Agricultural Development Financing dated 29 April 2009, amended as of April 2014, and as may be amended hereafter from time to time (the “General Conditions”) are annexed to this Agreement, and all provisions thereof shall apply to this Agreement, For the purposes of this Agreement the terms defined in the General Conditions shall have the meanings set forth therein.
3. The Fund shall provide a a Loan and a Grant to the Borrower/Recipient (the “Financing”), which the Borrower/Recipient shall use to implement the Project in accordance with the terms and conditions of this Agreement.

Section B

1. A. The amount of the Loan is three million eight hundred eighty thousand euros (EUR 3 880 000).

B. The amount of the ASAP Grant is one million eight hundred eighty thousand euros (EUR 1 880 000)

2. The Loan is granted on ordinary terms, and shall be subject to interest on the principal amount of the Loan outstanding at a rate equal to the IFAD Reference Interest Rate, payable semiannually in the Loan Service Payment Currency, and shall have a maturity period of

(fifteen (15) to eighteen (18)) years, including a grace period of three (3) years starting from the date that the Fund has determined that all general conditions precedent to withdrawal have been fulfilled in accordance with Section 4.02(b) of the General Conditions. *During the negotiations, Montenegro can choose any period between 15 and 18 years.*

3. The Loan Service Payment Currency shall be the Euro.

4. The first day of the applicable Fiscal Year shall be 1 January.

5. Payments of principal and interest shall be payable on each *(date)* and *(date)*. *During the negotiations, Montenegro can choose the dates.*

[6. There shall be (a) Project Account(s) for the benefit of _____ in the _____ Bank(s).]

7. The Borrower/Recipient shall provide counterpart financing for the Project in the amount of five million six hundred twenty thousand Euros (EUR 5 620 000) (Central Government, Local Municipalities).

Section C

1. The Lead Project Agency shall be the Ministry of Agriculture and Rural Development (MARD).

2. The following are designated as additional Project Parties: Local municipalities, SMEs, Farmers and FOs.

3. The Project Completion Date shall be the sixth anniversary of the date of entry into force of this Agreement.

Section D

1. The Financing will be administered and the Project supervised by the Fund.

Section E

1. The following are designated as additional (general/specific) conditions precedent to withdrawal *(the following conditions will be further explained during negotiations)*:

a. the RCTP dedicated and key staff – whether to be recruited or to be seconded from MARD – is in place (Coordinator, 2 VC Experts, Civil Engineer, M&E Officer, Finance Officer, Procurement Officer and Administrative Assistant);

b. two designated accounts are opened, in a commercial Bank acceptable to IFAD, to receive resources from the IFAD loan and from the ASAP grant;

c. acquisition and configuration of financial, accounting and operational software to support all the transactions, budget and cash forecasts analysis, operational and financial

dashboards; and d. preparation of a draft Project Implementation Manual acceptable to IFAD, including financial, accounting, procurement and administrative arrangements.

2. This Agreement is subject to ratification by the Borrower/Recipient.

3. The following are the designated representatives and addresses to be used for any communication related to this Agreement:

For the Borrower/Recipient:

Ministry of Finance
Ministry of Finance
Stanka Dragojevic st 2
81000 Podgorica
Montenegro

For the Fund:

The President
International Fund for Agricultural Development
Via Paolo di Dono 44
00142 Rome, Italy

This Agreement, dated _____, has been prepared in the English language in two (2) original copies, one (1) for the Fund and one (1) for the Borrower/Recipient.

MONTENEGRO

(Authorized Representative)
(title)

INTERNATIONAL FUND FOR
AGRICULTURAL DEVELOPMENT

Kanayo F. Nwanze
President

Schedule 1

Project Description and Implementation Arrangements

I. Project Description

1. **Project Area.** The project will focus on rural areas in the northern mountainous region, where farm land is mostly above 600 meters altitude. Selection criteria are based on socio-economic, poverty, and climate vulnerability profiles, coupled with potential for enterprise development in the products pre-identified (see Component 1) and the target groups' willingness to participate in the project. The initial selection includes Niksic, Savnik, Zabljak, Berane, Mojkovac, Petnjica, and Bijelo Polje. At a later stage Pluzine, and Andrijevica, may be included, pending funding, market opportunities and potential impact on smallholders.

2. **Target Population.** The project target groups will be:

- ☐ The semi-subsistence farmers/households below the threshold for agrobudget (government) and EU subventions, who have access to small areas of farm/arable land (up to 2 ha), grow some fruits/vegetables and keep some livestock.
- ☐ The commercial and economically active smallholders and small-scale processors, who typically own 2-15 ha of arable land, 10-15 cows, 50-100 sheep and goats, or orchards.
- ☐ The strategic value chain (VCs) actors, who include larger, lead farmers and agro-enterprises, traders, private service providers, cooperatives or associations, who can serve as models to demonstrate the viability of new approaches to increase rural resilience and provide potential development pathways for the poor.

3. Not all beneficiaries, however, will derive the same types of benefits, and depth of outreach will vary. Thus, beneficiaries may be categorized as follows:

- ☐ The primary beneficiaries (households expected to benefit the most from the project) are the key actors in the supported VC, who will receive a matching grant from the value chain fund to invest in a profitable activity and who will be supported to establish business and trade agreements. Within this group, the active smallholders and poorer farmers will benefit the most.
- ☐ The secondary beneficiaries are all the producers, suppliers, traders or agribusinesses who will not receive a VCF grant or Business Skill Facilitation (BSF) training, but who will participate in cluster meetings and, gradually, in cluster activities. The improved production and market conditions will stimulate their motivation to join the VC activities with their own investments, ultimately resulting in improved incomes.
- ☐ The tertiary beneficiaries are the households who will benefit from the improved roads and the new water supply schemes, but who will not receive other support from the project and will not engage in RCTP supported VC activities. They will essentially benefit from improved resilience to climate change and from a more modest increase in incomes, compared with the previous two categories, due to the reduction of transportation costs and water shortages resulting in better agricultural productivity.

4. Goal. The goal of the Project is to contribute to the transformation of smallholders' livelihoods in northern Montenegro, enabling them to become more competitive and resilient to climate change.

5. Objective. The Project development objective aims at increasing the participation of poor smallholders in inclusive, profitable and environmentally sustainable VCs, and enhance the benefits they derive from them.

6. Components. The Project will have two core components that envisage a number of complementarities between activities and subcomponents.

6.1. Component 1: VC clustering for resilient rural transformation. This component will focus on promoting the expansion of competitive clusters for a portfolio of products with confirmed market potential and comparative advantages for smallholder production. The clusters will be geographic concentration of interconnected producers, businesses, suppliers, and associated institutions, which creates synergies among them, resulting in market linkages. Three clusters have been initially identified: livestock (primarily sheep/goat meat but also high-value dairy), cultivated berries and seed potatoes, with possible later expansion of the product range and geographical coverage. The component will develop the following main activities:

6.1.1. Multi-stakeholder cluster meetings, where the actors will discuss challenges and opportunities and develop an action plan together to tackle the issues.

6.1.2. Bilateral business-to-business meetings, between one of the businesses and farmers who met during the multi-stakeholder meetings and identified opportunities to do business together.

6.1.3. Support to private investments on a competitive basis through a value chain fund (VCF), for smallholders and SMEs engaged in the clusters.

6.1.4. Support to quasi-public goods, through a sector development facility (SDF), that address bottlenecks to the cluster development identified by the primary actors and which cannot reasonably be delivered through private investment in the current context of the specific clusters.

6.1.5. Business skills for farmers, enabling them to assess opportunities and risks, to better negotiate their interests in VC transactions and to become reliable partners to agri-businesses.

6.1.6. Pilot partnerships with financial institution(s) which have a commercial interest in testing new approaches (e.g. alternative collateral or guarantee mechanisms along the clusters) to increase access to finance and to boost the appetite to lend to profitable agricultural sectors.

6.2. Component 2: Cluster supportive rural infrastructure. To complement the above clustering ambitions, the second component will consist of cluster supportive rural infrastructure, to remove the bottlenecks hampering the consolidation and clustering of smallholders and village based agri-business and to promote the adoption of climate smart technologies. The component will operate under two sub-components:

6.2.1. Investments in rural water supplies, to assist communities on a pragmatic basis, based on demand, and in support of the objectives of Component 1. The investments will focus on multiple use facilities, providing households with domestic water supply, water to cater for livestock or processing facilities, and possibly small scale irrigation systems. All investments will ensure better climate and economic resilience as reliability of water supply and management will increase.

6.2.2. Investments in rural roads improvement, that complement the project's objectives under Component 1 by assuring adequate access to RCTP-supported VC/commodity production areas and facilitating marketing of their produce. The roads to be improved will comprise mainly of last mileage of local or uncategorised roads in rural areas. Eligible investments will include also road ancillaries such as small bridges, drainage facilities and erosion protection works to ensure climate resilience of the rehabilitated roads.

I. Implementation Arrangements

7. The Lead Project Agency: The Project will be anchored to the Directorate for Rural Development Department of the MARD. The overall responsibility for Project oversight, political guidance and implementation will rest with a specific project steering committee (PSC), established by government decree and chaired by MARD. The PSC will also include representatives from all of the Project's partners and stakeholders (i.e. the Ministry of Finance, Ministry of Sustainable Development and Tourism, Ministry of Economy, representatives of partner municipalities, and the private sector, including farmers' organisations). The PSC membership may be amended depending on Project requirements, subject to prior approval of IFAD. Day-to-day management and implementation of the project will rest with a Project Coordination Unit (PCU), which will be fully embedded and located in MARD and vested with financial and technical autonomy. The PCU will (i) carry out the overall programming and budgeting of the RCPT activities; (ii) take the lead in implementation, in cooperation with municipalities, business development partners, infrastructure contractors, beneficiary institutions, cooperatives, etc.; and (iii) monitor and document project progress.

8. Implementation arrangements for Component 1. The PCU will work closely with the MARD regional extension services to coordinate and deliver all activities under cluster development and facilitation. The PCU will act as the fund administrator for the VCF but with an Independent Investment Committee established to make grant award decisions. The PCU will ensure compliance with grant application, eligibility, award and implementation procedures set-out in the Project Implementation Manual (PIM).

9. Implementation arrangements for Component 2. The main tasks of the PCU will be conducting information campaign in the project area municipalities, technical and financial analysis of preliminary screened infrastructure proposals, review and approval of engineering designs provided by municipalities, procurement and supervision of civil works. Provisions will also be made for feasibility study and financial and economic analysis of proposed investments to be outsourced to private sector consultant on a short term basis during the selection phases of proposals.

10. Baseline survey. The conduct of a baseline survey is a critical and mandatory exercise, to be carried out at the earliest after project start. Its objective is to describe and document the socio-economic and livelihoods conditions of the potential RCTP beneficiaries prior to project interventions. This information will, at mid-term and completion, become the reference against which to measure changes, and appreciate project outcomes and impact, or lack thereof. The PCU can outsource this survey to a competent consultancy firm or service provider.

11. Mid-term review (MTR). A MTR shall be carried out by the Borrower/Recipient and IFAD jointly towards the end of Project Year 3. It shall assess, among other things, management performance, implementation status, outreach, targeting, and progress towards achievement of development objective. It also focuses on corrective actions to address performance gaps and other issues.

12. Impact survey. An overall impact assessment shall be carried out during the last year of implementation, before the Project Completion Date. The PCU can outsource this survey to a competent consultancy firm or service provider.

13. Project Completion Review (PCR). Jointly organized by the government and IFAD, it shall be held towards the end of the Project Implementation Period, ideally before the Project Completion Date, once the impact survey is available, but no later than 3 months after project closing. The PCR will focus on assessing the relevance of Project interventions, implementation effectiveness and efficiency, outreach and targeting, the likelihood of sustainability of project benefits and the potential for upscaling and replication. The PCR also aims at generating and documenting useful lessons from implementation that will help improve future programming or policies.

14. Project Implementation Manual (PIM). The PCU shall finalize the PIM (drafted in Appendix 11 of the PDR) and submit it for approval to the PSC and IFAD. The PIM may be amended when necessary, with prior no-objection from IFAD, to introduce clarification in procedures, eliminating constraints for project implementation and for facilitating access of producers to the project services.

Schedule 2 Allocation Table

1. Allocation of Proceeds. (a) The Table below sets forth the Categories of Eligible Expenditures to be financed by the a Loan and a Grant and the allocation of the amounts of the a Loan and a Grant to each Category and the percentages of expenditures for items to be financed in each Category:

Category	Loan Amount Allocated (expressed in Thousands EUR)	ASAP Grant Amount Allocated (expressed in Thousands EUR)	Percentage
1.Consultancies	800	85	100% net of cofinancier contribution
2.Works	665	940	100% net of cofinancier contribution
3.Grants	580	765	100% net of cofinancier contribution
4.Training and Workshops	505		100% net of cofinancier contribution
5.Goods, services and inputs	200		100% net of cofinancier contribution
6.Equipment, materials and vehicles	130		100% net of cofinancier contribution
7.Recurrent costs	805		100% net of cofinancier contribution
Unallocated	195	90	
TOTAL	3 880	1 880	

[2. Start-up Costs. Withdrawals in respect of expenditures for start-up costs (in [click and type] Category(ies)) incurred before the satisfaction of the general conditions precedent to withdrawal shall not exceed an aggregate amount of SDR [click and type] the following amounts per category. Start-up costs are costs which can be incurred after the date of entry into force (i.e. after ratification) but before the conditions for disbursements are met (i.e. for instance costs related to the organization of the start-up workshops, purchase of software, etc....). During design, Government did not indicate willingness to include start-up costs. This section can be further discussed or just deleted during negotiations.

BROJ UGOVORA

Ovaj broj se kreira nakon odobrenja od strane Borda

FINANSIJSKI SPORAZUM

Projekat stvaranja klastera i ruralne transformacije (RCTP)

između

Crne Gore

i

Međunarodnog fonda za razvoj poljoprivrede (IFAD)

Potpisan u _____

Dana _____

FINANSIJSKI SPORAZUM

Broj ugovora o kreditu _____

Broj ugovora o grantu _____

Naziv projekta: *Projekat stvaranja klastera i ruralne transformacije* ("RCTP" ili "Projekat")
Crna Gora ("Zajmoprimac/Korisnik")
i

Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede ("Fond" ili "IFAD")
(svaka "Strana" i obje zajedno "Strane")

su saglasne o sljedećem:

Dio A

1. Sljedeća dokumenta zajedno čine ovaj Sporazum: ovaj dokument, Opis projekta i implementacioni aranžmani (Raspored 1), tabela alokacije (Raspored 2) i Specijalni sporazumi (Raspored 3).
2. Opšti uslovi finansiranja Fonda od 29 aprila 2009. godine, izmijenjeni aprila 2014. godine, i mogu biti izmijenjeni s vremena na vrijeme (Opšti uslovi) su u prilogu ovog Sporazuma, i sve odrednice će se primjenjivati na ovaj sporazum. Za svrhu ovog sporazuma uslovi koji su definisani u Opštim uslovima će imati isto značenje.
3. Fond će obezbijediti Kredit i Grant Zajmoprimcu/Primaocu ("Finansiranje"), koje će Zajmoprimac/Korisnik koristiti da implementira Projekat u skladu sa uslovima i odredbama ovog sporazuma.

Dio B

1. A: Iznos kredita je tri miliona osamsto osamdeset hiljada eura (EUR 3 880 000).

B: Iznos ASAP granta je jedan million osamsto osamdeset hiljada eura (EUR 1 880 000)
2. Kredit se daje pod opštim uslovima, i biće predmet kamatne stope na iznos glavnice zajma po stopi jednakoj Referentnoj kamatnoj stopi IFAD-a, koja će se plaćati polugodišnje u Valuti Ugovora, i imaće rok dospelja od 15 do 18 godina, uključujući grejs period počev od tri (3) godine od dana kada Fond odluči da su se stvorili svi opšti preduslovi za povlačenje sredstava u skladu sa Dijelom 4.02(b) Opštih uslova. *Tokom pregovora, Crna Gora može odabrati period od 15 do 18 godina.*
3. Valuta ugovora će biti Euro.
4. Prvi dan primjenjive fiskalne godine će biti 1 januar.
5. Plaćanja glavnice i kamate će biti svakog (*datum*) i (*datum*). *Tokom pregovora Crna Gora može birati datum.*

6. Sledeći račun(i) _____ će biti u bankama_____.
7. Zajmoprimac/Korisnik će obezbijediti kofinansiranje za projekat u iznosu od pet miliona šetstina dvadeset hiljada eura (EUR 5 620 000) (Vlada, Lokalne samouprave).

Dio C

1. Glavna agencija projekta će biti Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR).
2. Sledeći se određuju kao strane projekta: lokalne samouprave, mala i srednja preduzeća, farmer i udruženja farmera.
3. Datum završetka projekta će biti šesta godišnjica stupanja na snagu ovog Sporazuma.

Dio D

1. Finansiranje će se izvršavati i Projekat će biti pod nadzorom od strane Fonda.

Dio E

1. Sledeće se određuje kao dodatni (opšti/specifični) uslovi koji prethode povlačenju sredstava (*uslovi će biti dalje objašnjeni tokom pregovora*):
 - a. Ključno osoblje projekta – bilo da se radi o angažovanju ili o korišćenju osoblja MPRR- je angažovano (Koordinator, 2 eksperta za lance vrijednosti, Građevinski inženjer, Službenik za monitoring i evaluaciju, Službenik za finansije, Službenik za javne nabavke i Administrativni asistent);
 - b. Dva posebna računa su otvorena, u komercijalnoj banci prihvatljivoj za IFAD, da prime sredstva iz IFAD kredita i ASAP granta;
 - c. Kupovina i konfiguracija finansijskog, računovodstvenog i operativnog softvera za podršku svim transakcijama, budžetske i analize gotovine, operativne i finansijske tabele i
 - d. Priprema nacrtu Priručnika za implementaciju projekta, prihvatljivog za IFAD, uključujući finansijske, računovodstvene, administrativne i aranžmane javnih nabavki.
2. Ovaj sporazum je predmet Ratifikacije Zajmoprimca/Primaoca.
3. Sledeći se određuju kao predstavnici i adrese koje će biti korišćene za bilo koju komunikaciju koja se odnosi na ovaj sporazum:

Za Zajmoprimca/Primaoca:
Ministarstvo finansija
Stanka Dragojevića 2
81000 Podgorica
Crna Gora

Za Fond
Predsjednik
Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede
Via Paolo di Dono 44
00142 Rim, Italija

Ovaj Sporazum, od dana_____, je bio pripremljen na engleskom jeziku u dvije originalne kopije, jednu za Fond a jednu za Zajmoprimca/Korisnika.

Crna Gora

(Ovlašćeni predstavnik)
Titula

Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede

Kanayo F. Nwanze
Predsjednik

Raspored 1

Opis projekta i proces implementacije

Opis projekta

1. Geografsko targetiranje. Projekat će se fokusirati na ruralne oblasti u sjevernom planinskom region, gdje je poljoprivredno zemljište uglavnom na preko 600 metara nadmorske visine. Opština Nikšić je takođe uključena u projekat jer predstavlja vezu između sjevernog i centralnog dijela Crne Gore a time i vezu sa južnim dijelom, a ujedno i posjeduje veliki poljoprivredni potencijal. Kriterijumi po kojima je vršena selekcija opština zasnovani su na ekonomskim, socio-ekonomskim i klimatskim činiocima, kao i na stepenu siromaštva i razvijenosti opština kao i njihovih potencijala za razvoj preduzeća sa pre-identifikovanim proizvodima (vidi Komponentu 1) i spremnosti ciljnih grupa da učestvuju u projektu. Prvobitnom selekcijom obuhvaćene su opštine: Nikšić, Šavnik, Žabljak, Berane, Petnjica, Mojkovac i Bijelo Polje. U kasnijoj fazi projekta, mogu biti uključene opštine Plužina i Andrijevica-u zavisnosti od potrebnih sredstava, tržišnih mogućnosti i potencijalnog uticaja na male proizvođače.
2. Ciljne grupe na koje će se uticati kroz projekat su:
 - Manji farmeri odnosno gazdinstva koja su ispod granice potrebne za podršku kroz agrobudžet i EU subvencije, gazdinstva koja imaju pristup manjim obradivim površinama (do 2 ha), uzgajaju neko voće ili povrće ili imaju nešto stoke.
 - Ekonomski aktivna gazdinstva i manji prerađivači koji obično posjeduju 2-15 ha obradive zemlje, 10-15 krava, 50-100 ovaca ili koza ili posjeduju voćnjak.
 - Veći farmeri, poljoprivredni proizvođači, trgovci, kooperative ili udruženja, pružaoci usluga u oblasti poljoprivrede koji su uspješni u svojoj oblasti i mogu poslužiti kao primjer u primjeni novih pristupa u oblasti poljoprivrede i pokazati put razvoja siromašnijim poljoprivrednicima.
3. Međutim, neće svi korisnici dobijati isti vid podrške, a stepen uključenosti različitih ciljnih grupa će varirati. Korisnici se mogu podijeliti u sljedeće kategorije:
 - Primarni korisnici (domaćinstva koja će imati najviše koristi od projekta) su oni koji će uz stvaranje dodatne vrijednosti njihovih proizvoda dobijati i grant podršku kako bi uložili dodatna sredstva u profitabilne aktivnosti i biće im pružena podrška pri uspostavljanju poslovnih i trgovinskih sporazuma. U okviru ove grupe, aktivni i siromašni farmeri će imati najviše benefita.
 - Sekundarni korisnici su svi poljoprivredni proizvođači, dobavljači i trgovci koji neće dobiti grant podršku ili učestvovati u "biznis treninzima", ali će zato biti dio sastanaka vezanih za kreiranje i razvoj klastera i učestvovati u aktivnom funkcionisanju klastera. Poboljšanje proizvodnje i uslova tržišta će stimulisati ove korisnike da se pridruže stvaranju dodatne vrijednosti proizvoda čak i u vidu sopstvenih investicija što će dovesti do povećanja njihovih prihoda.
 - Tercijalni korisnici su domaćinstva koja će imati direktnu korist isključivo od poboljšanja putne infrastrukture i izgradnje sistema za navodnjavanje a neće učestvovati u drugim aktivnostima projekta vezano za razvoj klastera niti će primati grant podršku. Ovi korisnici će kroz poboljšanje infrastrukture osjetiti porast prihoda na način što će bolja putna infrastruktura dovesti do smanjenja

troškova transporta proizvoda a sisatemi za napajanje i vodosnabdijevanje pomoći će im da poboljšaju poljoprivrednu proizvodnju.

4. Cilj projekta je da doprinese transformaciji malih poljoprivrednika na sjeveru Crne Gore pomažući im da postanu konkurentniji na tržištu i otporniji na klimatske promjene.
5. Razvojni cilj projekta je uključivanje što većeg broja siromašnih poljoprivrednih gazdinstava u inkluzivne, profitabilne i održive klastere za stvaranje dodatne vrijednosti proizvoda kako bi iskoristili benefite koji iz njih proizilaze.
6. Projekat će sadržati dvije ključne komponente koje se međusobno prepliću i nadovezuju kroz aktivnosti i podkomponente.

6.1. Komponenta 1: Stvaranje klastera, jačanje lanca dodatne vrijednosti i ruralna transformacija. Ova komponenta će biti fokusirana na promociju i širenje konkurentnih klastera za portfolio proizvoda sa potvrđenim tržišnim potencijalom i komparativnim prednostima za male proizvođače. Proizvodi koji će biti podržani će se bazirati na jasnoj i aktuелnoj tržišnoj potražnji, kao i na interesima trgovaca i agrobiznisa da se oslone na lokalnu proizvodnju. Identifikovani su sledeći klasteri: stočarstvo (ovčije/kozje meso, mlijeko i mliječni proizvodi), malinarstvo i slične kulture i krompir. Ova komponenta će se razvijati kroz sljedeće aktivnosti:

- 6.1.1. Klusterski sastanci nekoliko stejkholdera. Pristup kroz ovu komponentu se bazira na posredovanju radi ostvarivanja ciljeva i dijalogu između glavnih aktera (poljoprivrednika, agrobiznisa, pružaoca usluga) u svakom klasteru.
- 6.1.2. Bilateralni "business-to-business" (B2B) sastanci. B2B sastanci će biti održani, obično između jedne kompanije (ili kupca ili pružaoca usluga) i nekoliko poljoprivrednika koji su se upoznali na klusterskim sastancima i identifikovali specifične zajedničke interese radi saradnje.
- 6.1.3. Podrška privatnim investicijama iz sredstava projekta kroz fond lanca vrijednosti (VCF) za poljoprivrednike i mala i srednja preduzeća uključena u aktivnosti klastera.
- 6.1.4. Podrška kroz program sektorskog razvoja (SDF) kojim će se rješavati svi problemi koji budu identifikovani u razvoju klastera koji budu identifikovani od strane primarnih korisnika.
- 6.1.5. Jačanje poslovnih vještina farmera, što će im omogućiti da bolje koriste prilike i procjenjuju rizike sa kojima se mogu susresti, bolje pregovaraju u poslovnim transakcijama i da izgrade pouzdaniji i jači agro-biznis.
- 6.1.6. Pilot partnerstava sa finansijskim institucijama koje su zainteresovane za testiranje novih pristupa (npr. Alternativne kolaterale, ili garantni mehanizmi) kako bi se poboljšalo kreditiranje i podrška u profitabilnom poljoprivrednom sektoru.

6.2. Komponenta 2: Klusterska podrška ruralnoj infrastrukturi. U okviru postojećih geografskih klastera, ova komponenta ima za cilj da poveća javne investicije u produktivne ruralne infrastrukture radi uklanjanja „uskih grla“ koji štete konsolidaciji i klasterovanju manjih stejkholdera i seoskim agrokompnijama, kao i da podstaknu usvajanje klimatsko pametnih tehnologija. Komponenta će se sprovoditi kroz dvije podkomponente:

6.2.1 Ruralno snabdjevanje vodom. Investicije će biti fokusirane na objekte za višestruku namjenu, snabdjevanje vodom domaćinstva, kao i vodu za brigu o stoci i objekte za preradu, a takođe su mogući i manji sistemi za navodnjavanje. Sve investicije će osigurati bolje klimatske i ekonomske uslove.

6.2.2 Investiranje u poboljšanje ruralnih puteva. Investicije će biti usmjerene ka seoskim putevima i pomoćnim strukturama koje komplementiraju i jačaju RCTP ciljeve u prvoj komponenti, na primjer kroz omogućavanje adekvatnog pristupa lancima vrijednosti podržanih od strane RCTP i posredovanju njihovog tržišnog plasmana. Putevi koji će biti unaprijeđeni će uglavnom biti oni zabačeni i nekategorisani u lokalnim ruralnim oblastima. Investicije će biti omogućene takođe i za pomoćnu infrastrukturu, kao što su mali mostovi, odvodi i radovi na zaštiti od erozije koji bi omogućili klimatsku otpornost obnovljenih puteva.

Implementacija projekta

1. Vodeća agencija za implementaciju projekta. RTCP projekat će biti vezan za Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja odnosno Direktorat za ruralni razvoj (implementaciona agencija). Generalna odgovornost za nadzor RCTP-a, političko upravljanje i implementaciju pada na poseban Odbor za upravljanje projektom (PSC), osnovan uredbom Vlade i vođen od strane MPRR. PSC će takođe uključiti predstavnike svih partnera i stejkholdera bitnih za implementaciju projekta (Ministarstvo Finansija, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo ekonomije, predstavnici partnerskih lokalnih samouprava i privatni sektor, uključujući udruženja poljoprivrednika). PSC može biti izmjenjen u zavisnosti od potreba projekta, uz prethodnu saglasnost IFAD-a. Svakodnevno upravljanje i implementacija projekta biće u rukama jedinice za implementaciju projekta (PCU) koja će biti smještena u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja i imaće tehničku i finansijsku autonomiju. PCU će sprovoditi sve aktivnosti projekta, imaće ključnu ulogu u implementaciji i saradnji sa opštinskim vlastima, kao i saradnji sa poslovnim razvojnim partnerima i izvođačima radova u infrastrukturnom dijelu projekta i sl. PCU će takođe imati ključnu ulogu u praćenju i dokumentovanju napretka implementacije projekta.
2. Za komponentu 1. PCU eksperti za lanac vrijednosti će raditi zajedno sa osobljem zaposlenim u regionalnim kancelarijama MPRR-a, koji se bave savjetodavnim poslovima. PCU će upravljati sredstvima koja će se dodjeljivati kao grant podrška iz zasebnog fonda (VCF) ali će se odluke donositi kroz nezavisno tijelo nezavisni komitet za investicije (IIF) koji će biti formiran isključivo za donošenje odluka vezanih za davanje grant podrške. Sve odluke u okviru PCU će se donositi u skladu sa priručnikom za implementaciju projekta (PIM).
3. Za komponentu 2. Osnovni zadatak jedinice za implementaciju biće sprovođenje kampanje kroz koju će se javnost informisati o projektnim aktivnostima u opštinama opuhvaćenim projektom, tehničke i finansijske analize infrastrukturnog dijela projekta odnosno aktivnosti predloženih od strane opština koje se tiču ove komponente kao i revizija i odobravanje inženjerskih rješenja za ovaj dio projekta predloženih od strane opštinskih vlasti uz sprovođenje procedura javnih nabavki i nadgledanje izvođenja radova.

4. Početno istraživanje. Sprovođenje početnog istraživanja je obavezno sprovesti što je skorije moguće od početka implementacije projekta. Cilj istraživanja je da opiše i dokumentuje socio-ekonomske i životne uslove potencijalnih RCTP korisnika prije bilo kakve intervencije projekta. Ova informacija će poslužiti kao mjerilo istraživanjima koja će se obaviti na srediti i na kraju implementacije projekta, kao bi se stekla jasna slika o uticaju i uspješnosti RCTP projekta. PCU može prepustiti ovo istraživanje nadležnoj konsultantskoj firmi.
5. Srednjoročna revizija. Srednjoročna revizija procesa implementacije projekta će biti sprovedena od strane Zajmoprimca/Korisnika i IFAD-a zajedno i to pred kraj treće godine sprovođenja projekta. Kroz ovu reviziju će, između ostalog, biti procijenjen menadžment projekta, implementacioni status, targetiranje kao i napredak postignut u dostizanju s početka zacrtanog cilja. Takođe će se definisati aktivnosti koje bi ispravile eventualne propuste.
6. Procjena uticaja. Procjena ukupnog uticaja projekta će biti sprovedena u zadnjoj godini implementacije, prije završetka projekta. Ova procjena može biti sprovedena od strane nekog izvan PCU ukoliko to bude dogovoreno.
7. Procjena sprovedenosti projekta će biti sprovedena kroz saradnju Vlade Crne Gore i IFAD-a i to pred kraj samog projekta ili najkasnije tri mjeseca po završetku projekta. Procjena sprovedenosti projekta ima za cilj određivanje važnosti i uticaja projektnih intervencija i njihove efikasnosti kao i održivosti beneficija stečenih kroz projekat i njihovo potencijalno ponavljanje u budućnosti. Kroz ovaj proces će se takođe dokumentovati korisne lekcije naučene kroz implementaciju koje mogu biti od pomoći u nekim narednim projektima.
8. Priručnik za implementaciju projekta (PIM) će biti definisan od strane PCU i revidiran i odobren od strane Komiteta za upravljanje projektom (PSC) i IFAD-a. U PIM-u se mogu vršiti manje izmjene kada je to neophodno, uz prethodnu saglasnost IFAD-a.

Raspored 2

Alokaciona tabela

Alokacija sredstava. Tabela ispod prikazuje kategorije kvalifikovanih troškova koji se mogu finansirati iz kreditnih i grant sredstava kao i iznos alociranih sredstava za svaku kategoriju:

Kategorija	Alocirana sredstva kredita (izražena u hiljadama EUR)	Alocirana sredstva iz ASAP granta (izražena u hiljadama EUR)
Konsultantske usluge	800	85
Radovi	665	940
Grant podrška	580	765
Trening i radionice	505	
Dobra, usluge i inputi	200	
Oprema, material i vozila	130	
Povratni troškovi	805	
Nealocirana sredstva	195	90
UKUPNO	3 880	1 880

2. Početni troškovi. Povlačenje sredstava za pokretanje projekta prije ispunjenja određenih uslova ne može premašiti iznos od _____ SDR-a u određenoj kategoriji. Početni troškovi su troškovi koji mogu nastupiti nakon stupanja na snagu (ratifikacije), ali prije nego što se steknu uslovi za puštanje prve tranše (organizovanje početne radionice, kupovina softvera itd). Tokom nacрта Vlada nije ukazala na sprenost da se uključe početni troškovi. Ovaj dio može biti predmet dalje rasprave ili može biti izbrisan tokom pregovora. *Treba definisati koliko bismo trebali povući prije ispunjenja svih uslova za pokretanje implementacije ako želimo da povučemo sredstva (ali ih možemo povući samo nakon ratifikacije).*